

Raportul International privind Libertatea de Religie

ROMANIA

Constitutia si legile contin prevederi referitoare la libertatea religioasa. Desi in general guvernul a respectat acest drept in practica, unele restrictii au afectat drepturile unor grupuri religioase.

In perioada la care se face referire in acest raport, nu a aparut nicio schimbare in ceea ce priveste respectarea libertatii religioase de catre guvern. Grupuri religioase minoritare s-au plans mai rar decat in anii anteriori ca autoritatile guvernamentale de rang inferior le impiedica eforturile de prozelitism si se amesteca in alte activitati religioase. Guvernul a facut, in continuare, diferenta dintre cultele recunoscute si cele nerecunoscute oficial, iar conditiile de inregistrare si recunoastere au continuat sa ridice probleme grupurilor religioase minoritare.

Retrocedarea proprietatilor greco-catolice confiscate de guvernul communist in 1948 si transferate Bisericii Ortodoxe Romane a ramas de asemenea o problema. Biserica Greco-Catolica a fost singura minoritate scoasa in afara legii sub regimul comunist si ale carei biserici au fost confiscate si date altui cult. Guvernul a continuat sa inregistreze progrese cu privire la recunoasterea existentei Holocaustului in tara. Unele grupuri religioase minoritare au sustinut in continuare ca autoritatile locale au amanat emiterea autorizatiilor de constructie din motive religioase.

Anumite rapoarte au semnalat existenta unor abuzuri sau situatii de discriminare sociala din cauza apartenentei, credintei sau a practicii religioase. In anumite situatii, clerici ai Bisericii Ortodoxe Romane au manifestat ostilitate fata de membri ai grupurilor religioase non-ortodoxe, a criticat prozelitismul protestantilor si al altor grupuri religioase, s-a opus inmormantarii credinciosilor apartinand grupurilor religioase non-ortodoxe in cimitire confesionale sau chiar in cele publice si s-a opus activitatilor de prozelitism. In general, Biserica Ortodoxa a continuat sa refuze sa retrocedeze Bisericii Greco-Catolice bisericile pe care le-a primit in 1948. In numeroase cazuri, Biserica Ortodoxa si-a folosit influenta pentru a face presiuni asupra grupurilor mici si a oficialilor guvernamentali pentru propriul avantaj.

In cadrul politicii sale de promovare a drepturilor omului, Guvernul Statelor Unite poarta discutii despre libertatea religioasa cu Guvernul Romaniei. Ambasada Statelor Unite a continuat sa-si exprime ingrijorarea fata de oficiali cu privire la esecul Guvernului in ceea ce priveste retrocedarea completa a proprietatilor religioase, inclusiv a bisericilor greco-catolice. Totodata, Ambasada a incurajat puternic eforturile Guvernului de a recunoaste istoria Holocaustului din Romania, inclusiv in implementarea recomandarilor raportului Comisiei Wiesel din anul 2004, pregatirea profesorilor pentru a preda istoria Holocaustului din Romania, ridicarea unui memorial al Holocaustului precum si comemorarea Zilei Nationale a Holocaustului.

Sectiunea I. Demografia religioasa

Tara are o suprafata totala de circa 237.500 km² si o populatie de aproximativ 21,7 milioane de locuitori. Potrivit recensamantului din 2002, Biserica Ortodoxa Romana (inclusiv Episcopia Ortodoxa Sarba din Timisoara) reprezenta 86,8% din populatie. Biserica Romano-Catolica reprezenta 4,7 % din populatie, iar Biserica Greco-Catolica mai putin de 1%. In timp ce Guvernul Romaniei a declarat ca rezultatele recensamantului sunt corecte, Biserica Greco-Catolica a sustinut ca numarul membrilor sai este mai mare decit cel raportat de recensamant si a estimat ca reprezinta 3,6% din populatie. In tara exista de asemenea urmatoarele grupuri religioase: Biserica Crestina Rusa de Rit Vechi (Ortodoxa), Biserica Protestanta Reformata, Biserica Crestina Evanghelica, Biserica Evanghelica Romana, Biserica Evanghelica de Confesie Augustina, Biserica Evanghelica Luterana – Sinodul Prezbiterian, Biserica Unitariana din Romania, Biserica Baptista, Biserica lui Dumnezeu Apostolica (Biserica Penticostala), Biserica Adventista de Ziua a Saptea, Biserica Armeana, Comunitatea Evreiasca, Comunitatea Musulmana, Martorii lui Iehova, Credinta Baha’i, Familia (Copiii lui Dumnezeu), Biserica lui Iisus Hristos a Sfintilor din Zilele din Urma (Mormoni), Biserica Unificarii, Biserica Metodista, Biserica Presbiteriana, Meditatie Transcedentala, Hare Krishna si Budismul Zen.

Majoritatea religiilor au adepti in toata tara, desi unele comunitati religioase sunt concentrate in anumite regiuni. Membrii Bisericii de Rit Vechi (lipovenii) se afla in Moldova si Dobrogea. Majoritatea musulmanilor se afla in partea de sud-est a tarii. Majoritatea greco-catolicilor traiesc in Transilvania, dar exista greco-catolici si in Bucuresti si in regiunile Banat si Crisana. Credinciosii protestanti si catolici sunt localizati in principal in Transilvania, dar multi dintre acestia se afla si in judetul Bacau. Etnicii ucraineni ortodocsi sau greco-catolici se afla, in mare parte, in zona de nord-vest a tarii. Etnicii sarbi ortodocsi se afla in principal in Banat. Armenii sunt concentrati in Moldova si in sudul tarii, iar membrii Bisericilor Reformate Protestanta, Romano-Catolica, Unitariana si Luterana din Transilvania sunt, aproape toti, de etnie maghiara.

Sectiunea II. Situatiia respectarii de catre guvern a libertatii religioase

Cadrul legal/politic

Desi Constitutia garanteaza libertatea religioasa, guvernul exercita o influenta considerabila asupra vietii religioase, prin legi si decrete. Conditiiile de inregistrare si recunoastere impuse de guvern continua sa creeze dificultati minoritatilor religioase.

Craciunul si Pastele ortodoxe sunt recunoscute drept sarbatori oficiale de catre guvern. Membrii altor culte religioase recunoscute oficial care sarbatoresc Pastele la o alta data au dreptul prin lege la o zi libera in plus.

Nu exista nicio lege impotriva prozelitismului si nicio mentionare clara a activitatilor ce sunt considerate acte de prozelitism..

Numarul total al religiilor recunoscute oficial ramane in continuare scazut. Prevederile legii din 2006 privind libertatea religioasa si regimul general al cultelor introduc un sistem de recunoastere tripartit. Astfel, se face diferenta intre: grupari religioase (care nu au personalitate juridica), asociatii religioase si culte religioase.

Grupurile religioase sunt grupuri de persoane care au aceeași credință, dar nu sunt scutite de taxe și nu beneficiază de sprijin din partea statului.

Asociațiile religioase sunt persoane juridice, e care nu primesc fonduri de la guvern, trebuie înregistrate ca atare și beneficiază doar de scutiri limitate de taxe. Acest articol al legii referitoare la libertatea religioasă și regimul general al cultelor a dat naștere unor confuzii, pentru că asigură scutiri de impozite „în conformitate cu prevederile Codului Fiscal”. Cu toate acestea, în Codul Fiscal nu există referiri la scutiri de impozite pentru asociații religioase. Grupurile religioase care nu au statut de cult nu au dreptul să se implice în activități aducătoare de profit. Pentru a se înregistra, asociațiile religioase trebuie să aibă 300 de membri și să furnizeze datele personale ale membrilor, în vreme ce oricare alt tip de asociație se poate înregistra dacă are 3 membri. Asociațiile religioase pot deveni culte religioase dacă au 12 ani de activitate religioasă neîntreruptă în țară iar numărul membrilor reprezintă 0,1% din populație (aproximativ 22.000 de persoane).

Legea din 2006 recunoaște doar cele 18 culte care aveau acest statut înainte de intrarea sa în vigoare: Biserica Ortodoxă Română, Episcopia Ortodoxă Sârba din Timișoara, Biserica Romano-Catolică, Biserica Greco-Catolică, Biserica Crestină Rusă de Rit Vechi (Ortodoxă), Biserica Protestantă Reformată, Biserica Crestină Evanghelică, Biserica Evanghelică Română, Biserica Evanghelică de Confesie Augustină, Biserica Evanghelică Luterană – Sinodul Prezbiterian, Biserica Unitariană din România, Biserica Baptistă, Biserica Penticostală, Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea, Biserica Armeană, Comunitatea Evreiască, Comunitatea Musulmană și Martorii lui Iehova. Cultele recunoscute sunt eligibile pentru sprijin din partea statului în conformitate cu procentul de populație pe care îl reprezintă. În plus, au dreptul de a înființa școli, de a preda ore de religie în școlile publice în care au suficienți adepți, de a primi fonduri guvernamentale pentru construirea de lacasuri de cult, pot plăti salariile membrilor clerului și pot subvenționa cheltuielile pentru cazarea acestora din fonduri de stat, pot transmite emisiuni religioase la radio și la televizor, pot cere licențe de emisie, pot deține cimitire și beneficiază de scutire de impozite. Legea permite cultelor să își înmormanteze morții, fără restricții, în cimitirele altor confesiuni în localitățile în care nu au propriul cimitir și în care nu există cimitire comunale (publice).

Conform legii privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, nivelul de finanțare de stat este în funcție de numărul de credincioși ai fiecărui cult înregistrat la cel mai recent recensământ și de „nevoile cultului” (o prevedere ambiguă). Unele grupuri religioase minoritare precum greco-catolicii au susținut că recensământul nu reflectă numărul real al membrilor comunității.

Legea ce guvernează drepturile străinilor, revizuită în 2003, a introdus o viza de lungă durată pentru activitățile religioase. Condițiile pentru obținerea vizei includ aprobarea de către Ministerul Culturii și Cultelor, furnizarea de dovezi care să ateste faptul că solicitantul reprezintă o organizație religioasă constituită legal în țara de origine, dovada existenței asigurărilor medicale și un cazier. Legea prevede posibilitatea extinderii vizei pe o perioadă de până la 5 ani. Există pedepse pentru orice străin care rămâne în țară fără viza, dar pedepsele nu sunt legate de

activitatile religioase.

Guvernul permite, insa nu impune, prezenta educatiei religioase in scolile publice. Prezenta la orele de religie este optionala. Pentru a fi scutiti de aceste cursuri, elevii trebuie sa prezinte o cerere in scris. Cele 18 culte recunoscute au dreptul sa predea cursuri de religie in scolile publice, cu conditia sa aiba un anumit numar de elevi. Legea permite instruirea in conformitate cu apartenenta religioasa a parintilor elevilor. Constitutia si legea din 2006 privind libertatea religioasa si regimul general al cultelor permit infiintarea de scoli confesionale subventionate de stat.

Legea interzice autoritatilor sa le ceara indivizilor sa-si declare religia in interactiunea lor cu statul.

In 2005, Guvernul a modificat legislatia referitoare la retrocedarea proprietatilor, cu scopul de a grabi retrocedarile, de a simplifica procedurile si de a creste numarul retrocedarilor. Aceasta lege se refera si la restituirea terenurilor arabile si forestiere si a altor proprietati comunitatilor etnice si abordeaza problema retrocedarii proprietatilor religioase.

Legea modificata in 2005, a introdus de asemenea amenzi in cazul oficialilor care intarzie procesul de retrocedare si a creat un fond destinat depagubirii petentilor cu actiuni in locul proprietatilor (inclusiv terenurile arabile si forestiere) care nu pot fi returnate in natura. Cu toate acestea, Fondul Proprietatea nu a fost listat la bursa pana la sfarsitul perioadei la care se refera raportul. O ordonanta din 2007 prevede plati in bani in locul retrocedarilor pentru valori de pana la circa 215.000 de dolari (500.000 RON), sume ce vor fi platite in doi ani. Cererile ce depasesc aceasta suma de 215.000 de dolari (500.000 RON), urmeaza a fi platite in bani si actiuni la Fondul Proprietatea.

Conform prevederilor legii modificate, cladirile cultelor care sint folosite de institutii publice (muzee, scoli si spitale) raman in folosinta chiriasilor pe o perioada de 3 sau 5 ani, in functie de natura institutiei publice, perioada in care platesc chirie cultelor. Majoritatea proprietatilor detinute de culte se incadreaza in aceasta categorie. Aceasta lege nu face referire la bisericile greco-catolice confiscate in 1948, sub regimul comunist si trecute in proprietatea Bisericii Ortodoxe; amendamentele din 2005 specificau faptul ca problema va fi tratata separat de o alta lege, care nu a fost adoptata in perioada inclusa in acest raport. O comisie nationala mixta formata din reprezentanti ai Bisericii Ortodoxa si Greco-Catolica si infiintata in 1990 prin decret guvernamental in vederea solutionarii situatiei fostelor bisericilor greco-catolice s-a dovedit ineficienta si si-a incheiat activitatea in 2004. O lege din 2005 permite Bisericii Greco-Catolice sa recurga la instanta in cazul in care dialogul bilateral cu Biserica Ortodoxa pe tema retrocedarii bisericilor esueaza. Desi aceasta lege permite initierea actiunilor judecatoresti, ea nu restituie proprietatile Bisericii Greco-Catolice, iar aplicarea deciziilor instantelor judecatoresti a ramas problematica.

O lege din 2004, modificata si ea de legislatia din 2005, prevedea retrocedarea tuturor cladirilor care au apartinut comunitatilor etnice si au fost confiscate intre 6 septembrie 1940 si 22 decembrie 1989. Ca si in cazul proprietatilor apartinand cultelor, cladirile folosite „in interes public” ramaneau in folosinta beneficiarilor actuali vreme de 3 sau 5 ani, in functie de destinatia lor actuala. La cererea comunitatii evreiesti, legea a extins intervalul in care au fost confiscate

proprietatile pentru a include si perioada cuprinsa intre 1940 si 1944, cand guvernul pro-nazist a confiscat un numar mare de proprietati apartinand evreilor.

Reglementarile Ministerului Justitiei asigura cultelor recunoscute si asociatiilor religioase acces nerestricționat la orice tip de institutii de detentie, chiar daca asistenta lor nu este soliciata in mod expres. Administratia Nationala a Penitenciarelor poate interzice accesul membrilor unui grup religios doar daca are dovezi solide ca prezenta grupului in cauza pericliteaza siguranta centrului de detentie. De asemenea, reglementarile interzic implicarea conducerii penitenciarelor in programele religioase si prezenta reprezentantilor conducerii la intalnirile dintre reprezentantii unui grup religios si detinuti. Distribuirea de publicatii cu subiect religios nu este restrictionata, iar persoanele care se ocupa de asistenta religioasa in inchisori nu pot fi preoti sau reprezentanti ai unui grup religios.

Legea permite cultelor recunoscute sa instruiasca preoti militari care sa ofere asistenta religioasa militarilor.

Pentru construirea de lacasuri de cult sunt necesare autorizatii locale de constructie, ca in cazul oricarui alt tip de constructie.

O lege din 2006 destinata combaterii anti-semitismului interzice infiintarea organizatiilor fasciste, rasiste si xenofobe si include si persecutarea rromilor in definitia Holocaustului. Nu au existat condamnari in baza acestei legi.

Raportul Comisiei Internationale pentru Studierea Holocaustului in Romania (Comisia Wiesel), din 2004, a inclus recomandari menite sa determine o mai buna constientizare de catre public a evenimentelor care s-au petrecut in tara in timpul Holocaustului. Printre acestea se numarau: anulara achitarilor anterioare ale criminalilor nazisti de razboi, introducerea unei zile nationale destinate comemorarii Holocaustului, construirea unui memorial si a unui muzeu national al Holocaustului la Bucuresti si adoptarea unor masuri legislative care sa transforme negarea Holocaustului in infractiune. De asemenea, Comisia a recomandat includerea completa a istoriei exacte a Holocaustului in programa si manualele scolare.

In perioada de referinta, Biserica Ortodoxa Romana a crescut presiunile asupra parlamentarilor pentru ca acestia sa sustina un proiect de lege ce stipula ca retrocedarea terenurilor si a altor proprietati sa se faca direct proportional cu numarul de credinciosi – o lege care, in practica, ar legaliza in mare masura decizia regimului comunist de a da proprietatile Bisericii Greco-Catolice Bisericii Ortodoxe. Proiectul de lege a ramas in faza de dezbatare in Parlament. Mai multe ONG-uri pentru drepturile omului si Biserica Greco-Catolica s-au plans ca autoritatile nu au raspuns criticilor aduse proiectului de lege. Reprezentantii Bisericii Ortodoxe Romane au mentionat ca, dat fiind faptul ca ambele Biserici sunt recunoscute oficial, statul ar trebui sa le ajute sa-si rezolve disputa. In replica, Biserica Greco-Catolica a declarat ca disputa de natura patrimoniala dintre cele doua biserici nu poate fi rezolvata printr-un proiect de lege unilateral care nu tine cont de legislatia nationala si internationala si legalizeaza abuzurile comise in timpul regimului comunist. Biserica Greco-Catolica este de parere ca statul are datoria morala sa retrocedeze conform legii proprietatile confiscate de comunisti in 1948.

Restricții ale libertății religioase

În general, guvernul a respectat libertatea religioasă. În perioada de referință, niciun grup religios nu a încercat să obțină statutul de cult religios, din cauza prevederilor legale restrictive. De la intrarea în vigoare a legii privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, zece grupuri religioase au primit aprobarea Secretariatului de Stat pentru Culte pentru a se înregistra ca asociații religioase.

Grupul religios Baha'î a criticat prevederea care condiționează înregistrarea ca asociație religioasă de existența a 300 de membri și furnizarea datelor personale ale acestora, argumentând că această condiție este nu doar discriminatorie, ci și ilegală, contravenind legii care le interzice autorităților să le ceară indivizilor să-și declare apartenența religioasă. Grupul și-a exprimat de asemenea îngrijorarea față de absența prevederilor cu privire la înhumarea persoanelor ce aparțin unor grupuri religioase nerecunoscute oficial.

În iunie 2008, reprezentanții ai Bisericilor Reformata, Luterana, Unitariană, Greco-Catolică și Baptistă Ungară au depus o plângere la Comisia Europeană de la Bruxelles în care se susținea că legea privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor discriminează grupurile religioase minoritare și, în ciuda prevederii constituționale ce garantează libertatea religioasă, statul favorizează în mod injust Biserica Ortodoxă. Grupurile minoritare s-au plâns de asemenea că: Bisericiile Greco-Catolice nu i-au fost retrocedate lacasurile de cult; elevii aparținând unor grupuri religioase minoritare nu au acces egal la educație religioasă; Biserica Ortodoxă primește fonduri disproporționat de mari și proprietăți întinse din partea statului; statul nu sancționează acțiunile Bisericii Ortodoxe care încalcă principiul dialogului (distrugerea proprietăților care ar trebui retrocedate, discursurile instigatoare la televiziunea publică și discriminarea minorităților religioase în școlile publice și în media). Până la încheierea perioadei de referință, nu s-a primit niciun răspuns la această plângere.

Potrivit Secretariatului de Stat pentru Culte, cultele recunoscute au primit aproximativ 35 de milioane de dolari (105,838 milioane RON) pentru construcția și repararea lacasurilor de cult. Parlamentul a distribuit aproximativ două treimi din această sumă unui număr de 816 biserici. Suma a fost distribuită proporțional cu numărul de adepți înregistrați la recensământul din 2002, Biserica Ortodoxă primind cea mai mare parte. Grupurile religioase minoritare au continuat să se plângă de întârzierile în alocarea fondurilor acordate pe care nu au mai avut timp să le folosească până la finele anului calendaristic, moment în care sumele rămase necheltuite trebuie returnate statului.

Unele grupuri religioase minoritare au semnalat, în continuare, faptul că autoritățile locale s-au opus acordării de autorizații de construcție pentru lacasuri de cult din motive nejustificate. Biserica Greco-Catolică a continuat să se plângă că autoritățile locale s-au opus acordării unei autorizații pentru construcția unei noi biserici în localitatea Sapanta (județul Maramureș), unde comunitatea din localitate a cumpărat un teren în 2003.

Spre deosebire de anii anteriori, grupurile religioase minoritare nu au mai semnalat cazuri de împiedicare a desfășurării unor activități religioase de către autoritățile locale și preoții ortodocși.

Putini politicieni sprijina proiecte de lege sau masuri care nu ar fi pe placul Bisericii Ortodoxe. Cum 2008 si 2009 au fost ani electorali, partidele si politicienii s-au grabit sa elaboreze legi care sa favorizeze Biserica Ortodoxa, aceasta fiind cultul majoritar. De pilda, in aprilie 2009, Parlamentul a adoptat o lege ce prevedea suplimentarea subventiilor pentru plata salariilor clerului. In februarie 2009, Parlamentul a alocat o mare parte a bugetului de stat pentru 2009 pentru plata salariilor membrilor clerului si a destinat o suma considerabila lucrarilor de constructie si reparare a unui numar de 816 biserici, masura criticata de Asociatia Umanista Romana, un ONG care sustine libertatea religioasa si separarea bisericii de stat. In octombrie 2008, Parlamentul a modificat o lege anterioara si a interzis investigarea posibilelor legaturi dintre membrii clerului si Securitate (serviciul roman de informatii din perioada comunista) de catre un corp specializat, Consiliul National de Studiere a Arhivelor Securitatii (CNSAS), cu exceptia cazurilor in care cultul solicita acest lucru.

In general, autoritatile locale au manifestat toleranta fata de grupurile religioase minoritare, inasa uneori acestea au intampinat presiuni sau intimidari din partea clericilor ortodocsi. In unele cazuri, politia locala si autoritatile administrative au manifestat o atitudine pasiva fata de hartuirea grupurilor religioase minoritare. (vezi Sectiunea III). In plus, Biserica lui Iisus Hristos a Sfintilor din Zilele din Urma a semnalat cazuri in care politia le-a spus sa nu desfasoare activitati misionare in unele locuri.

In Pesteana, comunitatea greco-catolica infiintata in 2005 a continuat sa se confrunte cu discriminarea si hartuirea. Tensiunile au continuat si din cauza procesului dintre Biserica Ortodoxa si Biserica Greco-Catolica privind accesul greco-catolicilor la cimitirul local. In 2009, la sfarsitul lunii februarie, Curtea de Apel din Pitesti a hotarat ca preotul greco-catolic poate efectua serviciu religios in cimitir doar pentru persoanele care in momentul decesului aveau religia greco-catolica, nu si pentru rudele acestora care in momentul decesului aveau religia ortodoxa. Greco-catolicii si-au declarat nemulțumirea fata de hotararea instantei judecatoresti.

Biserica greco-catolica s-a plans ca autoritatile nu au raspuns plangerilor referitoare la retrocedarea proprietatilor sau la atitudinile discriminatorii ale oficialilor locali. Biserica lui Iisus Hristos a Sfintilor din Zilele din Urma a sesizat unele probleme si amanari in obtinerea vizelor pentru membrii ai bisericii care locuiesc in Moldova.

Spre deosebire de anii anteriori, grupurile religioase minoritare, atat cele recunoscute oficial, cat si cele nerecunoscute oficial, s-au plans mai rar ca oficialii guvernamentali de rang inferior le-au blocat eforturile de prozelitism, au intervenit in activitatile religioase sau le-au discriminat in alte moduri.

Culte minoritare recunoscute au continuat sa se planga de faptul ca scolile publice ne le-au permis sa predea cursuri de religie. In plus, grupurile religioase minoritare au continuat sa raporteze ca la anumite festivitati organizate in scolile publice li s-a cerut tuturor elevilor sa participe la slujbe ortodoxe. Aparent, asemenea situatii s-au petrecut si in armata.

Unele grupuri religioase minoritare s-au plans ca autoritatile au permis Bisericii Ortodoxe sa se implice activ in festivitatile de deschidere a anului scolar si in alte ocazii, in detrimentul altor

culte.

Manualul de religie publicat în 2006 de Ministerul Educației și Cercetării sub coordonarea Secretarului de Stat pentru Culte din acel moment a continuat să genereze plângeri și nemulțumiri în rândul grupurilor religioase minoritare. Manualul prezintă întemeierea Bisericii Greco-Catolice în secolul XVIII drept consecință a „prozelitismului Bisericii Catolice” și descrie Martorii lui Iehova, Baha’i și Mormonii drept secte „ce reprezintă un real pericol pentru societate”. Într-un capitol din carte se susține că sectele atrag prozeliti prin metode precum: spalarea creierului, mituire, șantaj și exploatarea celor săraci. Deși guvernul a declarat că manualul a fost retras din școli, Baha’i au semnalat că l-au comandat de la o editură dintre manualele aflate pe lista celor aprobate oficial pentru anul școlar 2008-2009 și că manualul primit conținea textul ofensator.

Potrivit grupurilor religioase minoritare, clerul militar este alcătuit numai din preoți ortodocși, cu excepția unui reprezentant al Bisericii Catolice și a unui reprezentant al Alianței Evanghelice (Baptiste), situație percepută drept discriminatorie de Bisericile Reformată și Greco-Catolică.

Grupuri religioase minoritare au sesizat în continuare lipsa prevederilor referitoare la accesul liber al grupurilor religioase la canalele publice de media.

În numeroase cazuri, minoritățile religioase nu au reușit să reintre în posesia proprietăților confiscate în timpul regimului comunist. Numeroase proprietăți retrocedate cultelor găzduiau birouri guvernamentale, școli, spitale sau instituții culturale care trebuiau să se mute, iar procesele intentate și protestele ocupanților actuali au amânat retrocedarea proprietăților de drept. Deși s-au înregistrat unele progrese în timpul perioadei la care face referire prezentul raport, ritmul retrocedărilor a fost extrem de lent, iar cele mai multe cazuri de retrocedare a proprietăților religioase au rămas nesoluționate. În numeroase cazuri, autoritățile locale au refuzat să predea proprietăți retrocedate de care erau interesate autoritățile județene sau cele locale și au atacat în instanță deciziile Comisiei Speciale de Retrocedări din cadrul Autorității Naționale pentru Retrocedarea Proprietăților care răspunde de retrocedarea proprietăților religioase și etnice. Au existat plângeri conform cărora autoritățile locale au amânat permanent furnizarea de informații referitoare la proprietățile revendicate către Comisia Specială de Retrocedare, obstructionând astfel procesul de retrocedare, în ciuda amenzilor prevăzute de legislația din 2005 pentru astfel de întârzieri. Au existat numeroase plângeri conform cărora Fondul Proprietatea, care ar trebui să ofere compensații în acțiuni, nu a fost listat la bursa de valori.

Comisia Specială pentru Retrocedări și-a început activitatea în 2003 și până la finele perioadei de raportare retrocedase cultelor recunoscute 1.364 de clădiri dintr-un total de 14.716 de solicitări. Alte 343 de cazuri au fost aprobate pentru a primi compensații, iar 368 au fost respinse.

Din 2003, Comisia Specială de Retrocedări a retrocedat numai 125 din cele 6.723 de proprietăți – altele decât biserici – solicitate de Biserica Greco-Catolică în baza legii retrocedărilor și a decis acordarea de compensații în alte 25 cazuri. De asemenea, Biserica a primit 65 din cele 80 de proprietăți retrocedate prin decret guvernamental în 1992, dar majoritatea numai pe hârtie. Spre exemplu, potrivit rapoartelor comunității greco-catolice, Biserica Greco-Catolică încă nu a reușit să intre în posesia a trei școli din Cluj din diverse motive, printre care și procesele aflate în derulare cu chirișii actuali. Conform Bisericii Greco-Catolice și în București, primăria a blocat

incontinuu retrocedarea unei proprietati.

Guvernul a evitat in continuare adoptarea legislatiei referitoare la retrocedarea bisericilor greco-catolice primite de catre Biserica Ortodoxa de la statul comunist in 1948. Potrivit purtatorului de cuvnt al Bisericii Ortodoxe, Biserica Greco-Catolica a obtinut de la Biserica Ortodoxa – fie prin negocieri, fie in instanta – 152 dintre cele 2.600 de biserici si manastiri detinute in 1948.

Conform unor surse din randul comunitatii greco-catolice, in perioada analizata, Biserica Ortodoxa a retrocedat Bisericii Catolice doar patru biserici. Retrocedarea bisericilor existente a fost importanta pentru ambele culte, deoarece localnicii probabil ar merge la bisericile din localitate, indiferent daca acestea sunt greco-catolice sau ortodoxe. Prin urmare, exista si o miza financiara, din moment ce finantarea primita de cultele recunoscute de la bugetul de stat este proportionala cu numarul de credinciosi.

Instantele judecatoresti au amanat audierile in numeroase procese intentate de Biserica Greco-Catolica, iar procesele au fost adeseori blocate de recursurile Bisericii Ortodoxe si de transferarea proceselor in alte instante. Spre exemplu, in Sisesti, judetul Maramures, in procesul privind fosta biserica greco-catolica, aflat in derulare de 16 ani, Inalta Curte de Casatie si Justitie a decis ca procesul trebuie reluat in instantele inferioare. La sfarsitul perioadei de referinta, procesul se afla in derulare, iar Biserica Ortodoxa solicita compensatii in cazul in care biserica ar urma sa fie retrocedata Bisericii Greco-Catolice. Intre timp, congregatia greco-catolica din localitate a continuat sa-si desfasoare serviciul religios in aer liber. Cu toate acestea, in perioada analizata, Bisericii Greco-Catolice i s-a dat castig de cauza intr-un numar mai mare de procese. Un comunicat dat publicitatii de Biserica Ortodoxa in data de 13 februarie 2009 exprima ingrijorare cu privire la retrocedarea bisericilor, a caselor parohiale si a cimitirelor Bisericii Greco-Catolice de catre instante. Comunicatul mentiona ca in intreaga tara, se aflau in derulare 106 procese, dintre care 26 doar in judetul Bihor si ca aceste retrocedari sunt considerate nedrepte de catre credinciosii ortodocsi. In replica, Biserica Greco-Catolica a subliniat faptul ca retrocedarile solicitate in instanta priveau doar acele proprietati care ii aparținusera si fusesera confiscate de catre regimul comunist. Biserica Greco-Catolica a declarat ca din 1989 si pana in prezent, i-au fost retrocedate prin hotarare judecatoreasca 21 din cele 2.588 de biserici confiscate in 1948.

Bisericilor istorice maghiare, si anume, biserica Romano-Catolica si bisericile protestante (Reformata, Evanghelica si Unitariana) le-au fost retrocedate de catre guvern un numar redus de proprietati confiscate. Aproximativ 80% din cladirile confiscate bisericilor maghiare au continuat sa fie folosite in interes public. Din cele aproximativ 3.000 de cladiri, 33 au fost retrocedate prin decrete guvernamentale. Cu toate acestea, bisericile maghiare nu au putut intra in posesia tuturor lacasurilor de cult confiscate, din cauza proceselor si a opozitiei locatarilor actuali. Biserica Romano-Catolica nu a reusit sa obtina retrocedarea cladirii Bibliotecii Batthyanaeum, in ciuda unei hotarari judecatoresti favorabile din 2003. Biserica a depus o plangere la Curtea Europeana a Drepturilor Omului (CEDO) in 2003, care nu luase o decizie pana la finele perioadei de raportare. Biserica Romano-Catolica si Comisia Speciala de Retrocedari nu au reusit sa identifice o solutie pentru retrocedarea cladirii. Retrocedarea completa a palatului episcopal romano-catolic din Oradea a fost in continuare blocata de ritmul lent al reparatiilor si al lucrarilor de constructie la noua locatie a Muzeului Tarii Crisurilor, amplasat inca de palat. Din 2003 pana la sfarsitul perioadei de referinta, Comisia Speciala de Retrocedari a emis decizii favorabile in cazul a 844 dintre cele aproximativ 2.700 de cladiri revendicate de bisericile maghiare, in vreme ce 62 de cereri au fost respinse. Cu toate acestea, bisericile maghiare nu au intrat inca in posesia multora dintre aceste proprietati. Biserica unitariana a castigat trei cladiri in Cluj, in urma unor demersuri

juridice separate, in sa a intrat in posesia a doar doua cladiri. Primaria Clujului a continuat sa amane semnarea documentelor de retrocedare a celei de-a treia cladiri sub diverse pretexte. In anii 1990, Guvernul a decretat retrocedarea a 42 de cladiri comunitatii evreiesti. Comunitatea a intrat in posesie partiala sau completa a celor mai multe dintre ele, un singur caz asteptand inca finalizarea. In numeroase cazuri, retrocedarea a fost intarziata de procesele aflate pe rol. La Iasi, 18 solicitari de terenuri ale comunitatii evreiesti au ramas nesolutionate, inclusiv cea referitoare la un teren de 51 de hectare, pe care prefectul l-a impartit si l-a distribuit altor persoane. In acest caz, comisia județeană pentru retrocedari a decis sa acorde alte terenuri drept compensatie pentru cel vandut, dar decizia a fost atacata in instanta de catre Agentia Nationala a Domeniilor Publice. Comunitatea evreiasca a castigat procesul, in sa pana acum a primit doar un lot de aproximativ 6 hectare. Discutiile cu Agentia Nationala a Domeniilor Statului in vederea identificarii unor suprafete de teren care sa le compenseze pe cele vandute, au continuat. Pana la finele perioadei de referinta, Comisia Speciala de Retrocedari a procesat 331 dintre cele 1.900 de revendicari si a aprobat 53 de cazuri pentru restituire si 107 pentru despagubiri. Utilizatorii unui numar de 10 cladiri au atacat deciziile de retrocedare in instanta. Comunitatea evreiasca a avut castig de cauza in sapte procese, si a reusit sa intre in posesia a sase dintre cladirile in cauza. Comunitatea a pierdut un proces, iar alte doua se aflau pe rol la sfarsitul perioadei de raportare. Comunitatea evreiasca a reclamat vicii ale legislatiei referitoare la retrocedari, dificultati in obtinerea de documente de la arhiva si durata indelungata a procedurilor de despagubire. O alta problema frecventa legata de retrocedare a constituit-o refuzul ocupantului de a retroceda proprietatea sau de a plati chirie. In astfel de cazuri, proprietarul nominal poate fi, in continuare, raspunzator de plata impozitelor pe proprietate.

Biserica Greco-Catolica s-a plans si de faptul ca, in numeroase regiuni in care solicitase retrocedarea unor terenuri arabile si forestiere, , autoritatile locale, sub influenta Bisericii Ortodoxe, s-au opus retrocedarii sau au propus ca aceasta sa se faca direct proportional cu numarul de credinciosi. De asemenea, Biserica Greco-Catolica a semnalat faptul ca Primaria Bucuresti a continuat sa se opuna retrocedarii unui teren de 40.000 m2 din Bucuresti. In judetul Cluj, autoritatile au amanat retrocedarea terenurilor catre Biserica Greco-Catolica in localitatile Feleacu si Morlaca si au dat terenul in posesie altor persoane sau companii. Potrivit unor surse din randul comunitatii greco-catolice, in Budesti, judetul Maramures, autoritatile locale au refuzat sa retrocedeze teren arabil si forestier Bisericii Greco-Catolice si au propus sa-i dea in schimb terenuri ce au apartinut evreilor victime ale epocii naziste. Biserica Greco-Catolica a refuzat propunerea. Printre zonele in care autoritatile locale nu au retrocedat terenurile ce au apartinut Bisericii Greco-Catolice se numara: Chiheru de Jos, judetul Maramures; Rozavlea, judetul Maramures; Sapanta, judetul Maramures; Ungheni, judetul Maramures; Valcau de Sus si Valcau de Jos, judetul Salaj; Rozavlea, judetul Maramures; Haieiu, judetul Bihor; Moisei, judetul Maramures; Tasnad, judetul Satu-Mare; Nadar, judetul Bihor; Salistea de Sus, judetul Maramures; Borsa, judetul Maramures, precum si alte cateva localitati din protopiatul greco-catolic Resita..

Procesul cu privire la retrocedarea a 166.813 din cele 192.000 de hectare de teren forestier revendicat de Fondul Bisericesc Ortodox Roman din Bucovina este in derulare, nefiind finalizat la sfarsitul perioadei de raportare.

Si Biserica Adventista a reclamat durata lunga a proceselor ce implica probleme religioase. Drept exemplu, a mentionat cazul unui proces din 2003, intentat primariei localitatii Scobinti, judetul

Iasi, unde primarul si preotul ortodox din localitate au impiedicat inmormantarea unui credincios adventist conform ritualurilor adventiste. Pana la sfarsitul perioadei de referinta, nu se pronuntase o hotarare in acest caz.

Biserica Baptista a continuat sa afirme ca Primaria Bucurestiului incearca sa exproprieze o suprafata de teren aflata in posesia sa, in vederea constructiei unui shopping center.

Comunitatea musulmana a continuat sa intampine dificultati la inmormantarea credinciosilor sai. In ciuda promisiunilor repetate ale Primariei Generale a Bucurestiului, in perioada de raportare, comunitatea nu a primit teren pentru infiintarea unui cimitir musulman.

Potrivit autoritatilor romano-catolice si informatiilor din presa, problema cladirii de 19 etaje care se construiesc in zona de protectie din jurul catedralei romano-catolice Sf. Iosif din Bucuresti, declarata oficial monument istoric, a ramas nesolutionata. Biserica a sustinut ca lucrarile de constructie la cladire ar putea afecta fundatia catedralei. In 2007, o instanta din judetul Dolj a dat castig de cauza Bisericii Romano-Catolice in procesul ce contesta legalitatea autorizatiei de constructie. Pe 25 iunie 2009, o curte de apel din Ploiesti a dat castig de cauza constructorului, permitand astfel continuarea lucrarilor de constructie. Aceasta hotarare a generat proteste extinse ale Bisericii, care a cerut autoritatilor sa gaseasca o solutie.

O situatie similara a fost inregistrata in Constanta, unde, in perioada de referinta, a fost demarata construirea unei cladiri de birouri, la cativa metri de o moschee din 1869, considerata una din cele mai vechi din tara. Muftiatul a depus doua plangeri judecatoresti in 2008, cerand anularea autorizatiei de constructie eliberat de Primaria Constanta si suspendarea lucrarilor de constructie. Potrivit avocatului angajat de muftiat, pronuntarea hotararilor in cazul acestor plangeri a fost amanata in mod repetat, iar unele dintre documente au disparut din dosar.

Nu au existat informatii referitoare la prizonieri sau detinuti religioasi.

Convertirea religioasa fortata

Nu au fost raportate cazuri de convertire religioasa fortata, inclusiv a unor cetateni americani minori care sa fi fost rapiti sau scosi ilegal din Statele Unite, sau refuzuri de a permite unor astfel de cetateni sa se intoarca in Statele Unite.

Imbunatatiri si evolutii pozitive ale respectarii libertatii religioase

Majoritatea politicianilor au continuat sa critice public antisemitismul, rasismul si xenofobia, dar si incercarile de negare a existentei Holocaustului in Romania.

Guvernul a inregistrat, in continuare, progrese semnificative in ceea ce priveste recunoasterea si predarea adevaratei istorii a Holocaustului din Romania.

Guvernul a continuat sa inregistreze progrese in eforturile de a extinde educatia din scolile publice cu privire la adevarata istorie a Holocaustului din Romania. Printre acestea s-au numarat includerea Holocaustului in orele obligatorii de istorie pentru clasa a saptea ca dimensiune a celui de-al Doilea Razboi Mondial, ca un capitol separat in cursul de istorie pentru clasa a IX-a, ca parte legata de cel de-al Doilea Razboi Mondial la clasa a 10-a, ca tema separata la clasa a XI-a si in cadrul capitolului despre minoritatile nationale in programa pentru clasa a XII-a. De

asemenea, exista un curs optional pe tema „Istoriei Evreilor si Holocaustul” pentru clasa a XII-a. Guvernul a pregatit, in continuare, profesori in Bacau, Cluj, Bucuresti, Iasi si Craiova pentru a preda despre Holocaust. In plus, profesorii au fost pregatiti prin programe oferite in comun de Ministerul Educatiei si Cercetarii si Institutul Yad Vashem. Ministerul Educatiei a mentinut un website care a inclus un ghid pentru a ajuta profesorii din intreaga tara care predau cursuri despre Holocaust. De asemenea, Ministerul a continuat sa distribuie carti si materiale suplimentare pentru a ajuta la predarea Holocaustului si a continuat sa sponsorizeze seminarii nationale si internationale pe tema Holocaustului si a predarii istoriei acestuia, precum si concursuri nationale cu privire la Holocaust.

In perioada 26-30 iunie 2009, la Praga si Terezin, oficiali guvernamentali si reprezentanti ai comunitatii evreiesti au participat la Conferinta „Holocaust Era Assets” referitoare la despagubirea victimelor nazismului si retrocedarea proprietatilor, inclusiv a obiectelor sacre sau culturale confiscate evreilor in timpul celui de-al Doilea Razboi Mondial.

In aprilie 2009, consiliul local din Piatra Neamt a decis sa retraga titlul de cetatean de onoare maresalului Antonescu, ca urmare a unei cereri inaintate de Institutul National pentru Studierea Holocaustului din Romania „Elie Wiesel”. Titlul ii fusese acordat postum maresalului, in 1999. Administratia Antonescu a fost responsabila pentru moartea unui numar de evrei cuprins intre 280.000 si 380.000 de pe teritoriile aflate sub control romanesc in timpul Holocaustului. Pe 3 martie 2009, dupa repetate amanari, autoritatile locale au emis autorizatia de constructie pentru ridicarea unui memorial al Holocaustului la Bucuresti, iar lucrarile de constructie au fost demarate la mijlocul lunii iunie.

In ianuarie 2009, oficiali ai guvernului si membri ai Parlamentului au participat si au luat cuvantul la o serie de evenimente dedicate comemorarii pogromului de la Bucuresti din 1941. In conformitate cu recomandarile Comisiei Wiesel, guvernul a continuat sa comemoreze Ziua Nationala a Holocaustului in octombrie 2008, cu o sesiune solemna a Parlamentului si evenimente organizate in mai multe orase. La evenimente – multe organizate in scolile locale – au participat importanti oficiali si demnitari.

Guvernul a sponsorizat organizarea unei conferinte OSCE regionale pe tema combaterii anti-semitismului.

Prevederea din legea religiei, care permite accesul grupurilor religioase recunoscute oficial la cimitirele apartinand altor culte, a contribuit la o usoara scadere a numarului de conflicte referitoare la accesul minoritatilor religioase la cimitire.

In perioada la care face referire acest raport, Secretariatul de Stat pentru Culte, in colaborare cu Asociatia „Constiinta si Libertate” (un ONG care se ocupa de problema libertatii religioase), a organizat un simpozion in Bucuresti pe tema asistentei religioase in armata.

Mai multe grupuri religioase, printre care si Martorii lui Iehova, Biserica Greco-Catolica si Biserica Adventista de Ziua a Saptea, au semnalat faptul ca accesul grupurilor religioase la institutiile de detentie nu le-a fost restrictionat.

Sectiunea III. Situatiia respectarii libertatii religioase de catre societate

Au existat informatii cu privire la abuzurile si discriminarea societatii din cauza apartenentei, credintei sau practicii religioase.

In perioada de referinta, au fost exprimate opinii si atitudini antisemite in timpul unor talk- show-uri difuzate de posturi de televiziune private.

Varianta moderna a legionarilor (Legiunea Arhanghelului Mihail, cunoscuta si sub numele de Garda de Fier, grup extremist nationalist, antisemit, pro-nazist care a existat in Romania in perioada interbelica) a continuat republicarea cartilor instigatoare din perioada interbelica si publicarea unor reviste precum Cuvintul Legionar, care includea articole antisemite.

Actele de antisemitism, inclusiv profanarea si vandalizarea lacasurilor de cult evreiesti au continuat in perioada de raportare, fara a se inregistra schimbari majore in frecventa aparitiei unor astfel de incidente comparativ cu perioadele trecute. Publicatiile extremiste si persoanele cu vederi extremiste au continuat sa publice articole antisemite. Unele grupuri au organizat evenimente publice sau au facut declaratii cu tenta antisemita. Potrivit ONG-ului Centrul pentru Monitorizarea si Combaterea Antisemitismului in Romania (MCA), autoritatile tind sa excluda orice motivatie antisemita a acestor incidente de vandalism, considerandu-le de obicei actiuni comise de copii, betivi sau persoane cu probleme psihice. MCA a semnalat faptul ca lacasurile de cult evreiesti par a fi tinta preferata a „vandalilor” si a declarat ca investigatiile nu sunt efectuate cu minutiozitate. Totodata, ONG-ul a mentionat ca repetarea unor asemenea acte este incurajata de lipsa unor pedepse in aceste cazuri.

Intre 12 si 14 aprilie 2009, au fost distruse 20 de pietre de mormant dintr-un cimitir evreiesc din Botosani. Politia a demarat o ancheta si a identificat patru elevi de liceu, cu varste cuprinse intre 14 si 16 ani, care au comis actele de vandalism din teribilism, in timp ce se aflau sub influenta alcoolului. La sfarsitul perioadei de referinta, tinerii erau cercetati pentru profanare de morminte. Institutul pentru Studierea Holocaustului din Romania „Elie Wiesel” a depus o plangere in scris la Consiliul General al municipiului Bucuresti privind organizarea in Bucuresti a unor evenimente antisemite, pro-legionare in institutiile subordonate Consiliului. In data de 1 martie 2009, la un centru cultural aflat sub patronajul Consiliului General a avut loc lansarea unei carti legionare. In ianuarie 2009, Muzeul de Istorie din Bucuresti a gazduit lansarea a doua carti legionare si o conferinta la care s-a distribuit literatura si au fost exprimate opinii antisemite, rasiste, care negau existenta Holocaustului. Primaria municipiului Bucuresti a raspuns plangerii declarand ca Muzeul de Istorie doar a inchiriat spatiul organizatorilor acestor evenimente.

In data de 22 octombrie 2008, un grup de vandali a profanat 131 de pietre de mormant dintr-un cimitir evreiesc din Bucuresti. Un purtator de cuvint al comunitatii evreiesti a calificat acest act de vandalism drept unul fara precedent in istoria recenta. In declaratii publice separate, Presedintele, Prim-ministrul si Ministrul Justitiei au condamnat toate actele de acest gen, inclusive actele antisemite si rasiste. Politia a identificat patru elevi de liceu, cu varste cuprinse intre 13 si 15 ani, care au recunoscut comiterea actelor de vandalism.

In mai multe ocazii, indivizi neidentificati au desenat svastici si inscriptii antisemite pe gardul unui cimitir evreiesc din Bucuresti (iunie 2009), pe zidurile unei cladiri din Bucuresti (mai 2009), pe monumentul dedicat evreilor deportati din Bistrita (septembrie 2008), pe stalpii electrici din gara din Ploiesti (septembrie 2008) si pe zidurile unui bloc din Suceava, in care locuia un membru marcant al comunitatii evreiesti (iulie 2008).

In iulie 2008, un plic ce continea documente antisemite a ajuns prin posta la o sinagoga din Timisoara. Federatia Comunitatilor Evreiesti a inaintat o plangere, insa faptele nu au fost

identificati.

In fiecare dintre ultimii ani, au fost semnalate aproximativ o duzina de incidente antisemite ce au implicat distrugerea proprietatii si acte de vandalism, de la desenarea de svastici pe zidurile cladirilor, profanarea mormintelor si cimitirelor, pana la vandalizarea sinagogilor, a cladirilor aflate in proprietatea evreilor, sau, in unul dintre cazuri, un sul Tora. In unele cazuri, autorii au fost identificati de politie, insa cei mai multi nu au fost urmariti penal.

Organizatiile extremiste au organizat, ocazional, evenimente de amploare pe teme antisemite. In data de 10 ianuarie 2009, la o biserica din Bucuresti a fost oficiata o slujba de comemorare a doi lideri legionari, organizata de Fundatia George Manu. Organizatia Noua Dreapta a continuat sa organizeze comemorari ale liderilor legionari, ca de exemplu cea organizata la Predeal, pe 21 septembrie 2008. Totusi, gradul de participare la aceste manifestari este, in general, redus. Noua Dreapta a continuat sa promoveze idealurile Garzii de Fier in mass-media si pe internet.

In perioada de raportare, publicatiile partidului extremist nationalist Romania Mare (PRM), condus de Corneliu Vadim Tudor, au inclus in continuare declaratii si articole care contineau atacuri antisemite grave.

In mai 2007, presedintele a semnat un decret prin care anula conferirea distinctiei Steaua Romaniei liderului PRM, Corneliu Vadim Tudor, cunoscut pentru numeroasele atacuri xenofobe si comentarii antisemite, Tudor a atacat decizia in instanta, iar Curtea de Apel Bucuresti i-a dat castig de cauza in aprilie 2009. Presedintia a facut apel si, la sfarsitul perioadei de raportare, procesul era in derulare.

Biserica Ortodoxa Romana exercita, datorita rolului sau dominant, o influenta substantiala asupra unei majoritati a populatiei si a legislatorilor, iar liderii religiosi ortodocsi sunt singurii participanti la toate evenimentele de importanta nationala. Astfel, multi lideri ortodocsi au aparut public alaturi de politicieni importanti, iar mesajele religioase contin adesea promisiuni sau obiective politice si exprima sprijinul fata de anumite pozitii politice.

Oficialii Bisericii Ortodoxe Romane si-au manifestat adesea intoleranta fata de alte grupuri religioase si au criticat in mod repetat „prozelitismul agresiv” al protestantilor, neo-protestantilor (baptisti, penticostali, adventisti, evanghelisti) si al altor grupuri religioase pe care Biserica le-a descris in mod repetat drept „secte”. Acest lucru a dus, in unele cazuri, la conflicte verbale. Spre deosebire de perioadele anterioare, nu au fost semnalate cazuri de violente fizice.

Grupurile religioase minoritare au sustinut ca unii membri ai clerului ortodox au provocat incidente izolate de intimidare organizata, le-au impiedicat eforturile de prozelitism si s-au amestecat in activitatile lor religioase.

Spre deosebire de perioadele de raportare anterioare, presa a semnalat mai putine cazuri in care membrii unor grupuri religioase minoritare au fost impiedicati de alte grupuri religioase sa-si practice religia sau institutiile de aplicare a legii nu i-au protejat.

Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii (CNCD), infiintat pentru a combate discriminarea de orice fel (inclusiv pe motive religioase), a primit 15 plangeri de discriminare din motive religioase, pe parcursul anului 2008 si patru asemenea plangeri pana in 30 iunie 2009. Spre deosebire de anii anteriori, Martorii lui Iehova au semnalat o scadere a numarului de abuzuri verbale si fizice, din partea unor preoti ortodocsi, precum si faptul ca politia a actionat conform legii in astfel de cazuri. De asemenea, nu au mai fost semnalate cazuri de confiscari ale publicatiilor acestui cult de catre preotii ortodocsi.

Biserica lui Iisus Hristos a Sfinților din Zilele din Urma a semnalat apariția unor cazuri izolate de hartuire a membrilor săi de către localnicii din mai multe zone.

Biserica Greco-Catolică, Biserica Adventistă și Biserica Baptistă s-au plans în continuare de faptul că preoții ortodocși au permis înmormantarea credincioșilor non-ortodocși în cimitirele confesionale sau chiar publice (considerate, adeseori, drept confesionale de către preoții ortodocși din zonele rurale) numai în anumite condiții; astfel, aceștia au permis înmormantarea numai în parti izolate ale cimitirului sau dacă nu se organizau slujbe religioase non-ortodoxe. Asemenea incidente, deși în număr mai mic, au apărut și în cursul perioadei de referință, deși legea din 2006 permite accesul la cimitire grupurilor aparținând altor culte. Biserica Adventistă a semnalat faptul că în unele cazuri, de pildă în Poienesti, județul Vaslui și Dumbrava Rosie, județul Neamț, clericii ortodocși locali au permis înmormantarea credincioșilor adventiști conform ritului adventist doar după discuții repetate ale Bisericii Adventiste cu clerici de rang înalt din cadrul Bisericii Ortodoxe. Biserica Baptistă s-a plans că în februarie 2009, un preot ortodox a permis înmormantarea unui credincios baptist în satul Rosu, județul Ilfov, doar cu condiția că înmormantarea să se facă fără o slujbă religioasă baptistă. Potrivit Bisericii Adventiste, autoritățile nu au aplicat prevederea din legea privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor referitoare la obligația autorităților de a aloca spații pentru cimitire tuturor grupurilor religioase. Mai mult, Bisericile Adventistă și Baptistă s-au plans că autoritățile nu au răspuns solicitărilor lor de alocare de teren pentru cimitire. În unul dintre cazuri, autoritățile ar fi refuzat să participe la un studiu al Bisericii Adventiste ce avea drept scop identificarea cimitirelor publice conform legii.

Preoții ortodocși au blocat și accesul greco-catolicilor la multe cimitire, inclusiv în localitățile Pesteana, județul Valcea; Damuc, județul Neamț; Ungheni, județul Mureș; Vintu de Jos, județul Alba; Magina, județul Alba; Radesti, județul Alba; Telec-Bicaz, județul Neamț și Bicaz-Chei, județul Neamț. Biserica Greco-Catolică a semnalat un caz petrecut în Pecica, județul Arad, unde preotul ortodox nu a permis accesul în cimitir preotului greco-catolic pentru înmormantarea unei credincioase, care a fost înhumată conform ritului ortodox. Un caz similar a avut loc în localitatea Salva, județul Bistrița-Nasaud.

Relațiile dintre Biserica Greco-Catolică și Arhiepiscopia Ortodoxă a Timisoarei au fost, în continuare, amiabile și cooperante, cea din urma retrocedând Bisericii Greco-Catolice aproape toate bunurile în perioada de după revoluție. De asemenea, Episcopiile Ortodoxe ale Caransebesului și Oradei au avut, în continuare, dialoguri pozitive similare cu Biserica Greco-Catolică referitor la retrocedarea unor biserici.

Cu toate acestea, în majoritatea cazurilor, liderii ortodocși s-au opus și au amanat retrocedarea proprietăților Bisericii Greco-Catolice, sub pretextul că lacasurile de cult aparțin congregațiilor, nu grupurilor religioase. Astfel, comunitățile religioase care au fost greco-catolice înainte de 1948 și sunt în prezent ortodoxe folosesc bisericile. Biserica Greco-Catolică a eparhiei din Lugoj s-a plans că Episcopia Ortodoxă a Aradului, Ienopole și Halmagiu – care folosește peste 90 de biserici greco-catolice, a continuat să refuze retrocedarea acestora, precum și organizarea de slujbe religioase alternative. Spre exemplu, în Silvasul de Sus și Silvasul de Jos, județul Hunedoara, Biserica Ortodoxă a preferat să țină fostele biserici greco-catolice încuiate mai degrabă decât să le retrocedeze.

De-a lungul anilor, Biserica Ortodoxa a respins in mod repetat cererile greco-catolicilor de a se organiza slujbe religioase alternative in peste 230 de localitati. In mai multe localitati cu doua biserici (din care una fosta Greco-Catolica) si doar un preot ortodox, Biserica Ortodoxa: a organizat slujbe religioase alternative in fiecare dintre cele doua biserici (asa cum s-a intamplat la Gheorgheni, judetul Cluj, Brezoi, judetul Valcea); a pastrat biserica ortodoxa incuiata si a organizat slujbele in biserica ce apartinuse greco-catolicilor; a infiintat o a doua parohie ortodoxa in localitate, fie prin infiintarea unei noi parohii, sau prin separarea parohiei ortodoxe in doua parohii. Pe parcursul perioadei de referinta, Biserica Ortodoxa a continuat sa pastreze peste 15 biserici greco-catolice incuiate, asa cum s-a intamplat in Salistea de Sus, judetul Maramures; Calea Mare, judetul Bihor si Horoatu Crasnei si Starciu, ambele in judetul Salaj. Intre timp, greco-catolicii si-au organizat slujbele religioase in peste 100 de spatii improvizate, precum casele credinciosilor sau case de cultura.

Biserica Greco-Catolica nu a intrat in posesia importantei catedrale din Gherla, judetul Cluj, pe care fostul Patriarh Ortodox promisese sa o retrocedeze in 2005 si in posesia unei catedrale din Baia Mare, judetul Baia Mare.

In martie 2009, in replica la apelul nuntului apostolic privind retrocedarea bisericilor greco-catolice, Mitropolitul Ortodox al Clujului, Albei, Crisanei si Maramuresului a calificat declaratia drept „provocatoare” si a amintit nuntului ca pozitia sa are doar un statut diplomatic, ce nu-i permite sa se amestece in problemele bisericii.

Biserica Ortodoxa a continuat sa demoleze biserici greco-catolice – unele dintre acestea declarate monumente istorice – in peste 10 localitati, dintre care jumătate se aflau in judetul Cluj. Autoritatile nu au reactionat la plangerile Bisericii Greco-Catolice referitoare la demolarea ilegala a unei biserici greco-catolice din Taga, judetul Cluj, in 2006 si a unei biserici greco-catolice din secolul XVIII din localitatea Badon, judetul Salaj, in aprilie 2007, precum si la inceperea, in mai 2008, a demolarii unei biserici greco-catolice din secolul XVIII din Ungheni, judetul Mures, unde Biserica Ortodoxa a inceput constructia unui nou lacas de cult, in jurul vechii biserici greco-catolice. Biserica Ortodoxa a oprit demolarea dupa ce Biserica Greco-Catolica a obtinut un ordin judecatoresc in acest sens, insa a continuat lucrarile de constructie.

In Salonta, judetul Bihor, Biserica Ortodoxa a continuat constructia unei noi biserici in jurul vechiului lacas de cult greco-catolic, in ciuda procesului privind retrocedarea, aflat in derulare. De asemenea, Biserica Ortodoxa din Salonta s-a opus acordarii unei suprafete de teren Bisericii Greco-Catolice pentru construirea unei noi biserici.

In aprilie 2009, in Sapanta, judetul Maramures, sub pretextul renovarii bisericii din localitate (aflata in proprietatea greco-catolicilor inainte de 1948), Biserica Ortodoxa a demolat turla acesteia, anuntandu-si intentia de a o reconstrui intr-un alt stil. Lucrarile de renovare sunt partial finantate de Ministerul Culturii. Surse din comunitatea greco-catolica au sustinut ca Biserica Ortodoxa face acest lucru pentru a elimina stilul neo-gotic al turlei, care indica originea greco-catolica a bisericii. Biserica Greco-Catolica are acte de proprietate pentru biserica si cimitirul din localitate si a obtinut un ordin judecatoresc privind suspendarea demolarii si a lucrarilor de constructie. Biserica Ortodoxa a respectat ordinul judecatoresc doar pentru o scurta perioada si

numai dupa demolarea turlei. Conform spreclatiilor publicate in presa, preotul ortodox a instigat populatia impotriva preotului greco-catolic, acesta devenind apoi tinta mai multor atacuri. Biserica Greco-Catolica a trimis scrisori autoritatilor locale, Prim-ministrului, Ministrului Culturii, Ministrului Justitiei, Ministrului Administratiei si Internelor, precum si Presedintelui, insa nu a primit niciun raspuns. In timp ce Biserica Greco-Catolica a sustinut ca Biserica Ortodoxa nu avea autorizatie de demolare, Biserica Ortodoxa a declarat ca avea toate aprobarile necesare pentru lucrarile de restaurare. Biserica Greco-Catolica s-a plans de asemenea ca, drept urmare a evenimentelor, tensiunile dintre catolicii si ortodocsii din localitate s-au intensificat, iar capela greco-catolica a fost vandalizata.

La Nicula, in judetul Cluj, Biserica Ortodoxa a continuat sa construiasca in apropierea vechii biserici greco-catolice a istoricei Manastiri Nicula, in ciuda unei hotarari judecatoresti care cerea oprirea lucrarilor de constructie. In procesului foarte lent referitor la dreptul de proprietate asupra manastirii nu a fost inca luata nicio decizie. Un caz similar a avut loc la Orastie, in judetul Hunedoara, unde Biserica Ortodoxa a continuat constructia de cladiri in apropierea bisericii greco-catolice, aparent cu intentia de a demola ulterior biserica.

Tensiunile vechi dintre Biserica Ortodoxa si Biserica Greco-Catolica au persistat in numeroase localitati in care un numar mare de credinciosi ortodocsi au trecut la greco-catolicism. Un exemplu in acest sens este cel din Stei, judetul Hunedoara, unde Biserica Ortodoxa a blocat, in continuare, accesul greco-catolicilor la fosta lor biserica, obiectul unui proces. In toamna lui 2008, parohiei greco-catolice din Stei i s-a incredintat in sfarsit prin hotarare judecatoreasca presbiteriul, retrocedat in 2004, printr-o hotarare a Comisiei Speciale de Retrocedari.

Reprezentanti ai grupurilor religioase minoritare s-au plans, in mod credibil, de faptul ca preotii ortodocsi sunt cei care acorda cea mai mare parte a asistentei religioase in spitale, orfelinate si adaposturi pentru batrani. Activitatile de caritate ale altor culte in orfelinate si adaposturi au fost, adeseori, interpretate negativ ca fiind prozelitism.

Dupa ce dialogul dintre Biserica Greco-Catolica si Biserica Ortodoxa s-a intrerupt in 2004, disputele dintre credinciosii celor doua biserici cu privire la dreptul de proprietate al bisericilor s-au accentuat. In numeroase cazuri, comunitatile greco-catolice au decis sa construiasca noi biserici din cauza lipsei de progres in ceea ce priveste retrocedarea proprietatilor acestora, fie prin dialog cu Biserica Ortodoxa, fie in justitie; cu toate acestea, eforturile lor au fost impiedicate de Biserica Ortodoxa, iar in cele mai multe cazuri de autoritatile locale. Tensiunile au continuat sa existe in numeroase localitati in care Biserica Ortodoxa a refuzat sa puna in aplicare hotarari judecatoresti de retrocedare a bisericilor greco-catolicilor, cum ar fi Botiz si Bogdan Voda in judetul Maramures; Lupsa, judetul Alba; Vintere si Holod, judetul Bihor; si in localitati in care Biserica Greco-Catolica a initiat procese de retrocedare, cum ar fi la Prunis, judetul Cluj; Stei, judetul Hunedoara; Camarzana judetul Satu Mare; Viile Satu Mare, judetul Satu Mare; si Negru, Sanlazar si Bocsa, in judetul Bihor. In Valanii de Beius, judetul Bihor si Simand, judetul Arad, dupa ce a refuzat timp indelungat sa puna in aplicare hotarari judecatoreasti definitive care retrocedau biserici greco-catolice, Biserica Ortodoxa a dat bisericile greco-catolicilor, in 2 aprilie si respectiv 10 iulie 2008. In Valanii de Beius si Prisaca, unde biserica a fost retrocedata in perioada de referinta, cele doua biserici vor tine slujbe religioase alternative pana cand Biserica Ortodoxa va construi noi lacasuri de cult. Tensiunile au continuat la Taga, unde Biserica

Ortodoxa a demolat vechea biserică greco-catolică în 2006. La fel s-a întâmplat și în Salva, județul Bistrița-Năsăud și Sinca-Veche, județul Brașov, unde preoții ortodocși au refuzat să predea casele parohiale, în ciuda hotărârilor judecătorești favorabile retrocedării.

În Dumbrăveni, județul Sibiu, Biserica Ortodoxă a refuzat, în continuare, să pună în aplicare o hotărâre judecătorească anterioară care prevedea utilizarea în comun a unei biserici locale, împreună cu Biserica Greco-Catolică. Deși Biserica Ortodoxă semnase un acord prin care se angaja să returneze biserica greco-catolică după încheierea lucrărilor de construcție a unei noi biserici ortodoxe, odată lucrările încheiate a refuzat să facă acest lucru.

O comunitate de ceangai romano-catolici – grup etnic care vorbește un dialect unguresc – s-a plâns, în continuare, de faptul că nu a putut desfășura slujbe religioase în limba maternă din cauza opoziției exprimate de Episcopia Romano-Catolică de Iași. În octombrie 2008, Parlamentele române și maghiare au trimis o scrisoare Papei Benedict al XVI-lea cerându-i sprijin pentru organizarea de slujbe religioase în limba maghiară pentru acest grup.

Sectiunea IV. Politica Guvernului Statelor Unite

Guvernul Statelor Unite a discutat pe marginea libertății de religie cu Guvernul României, demers ce face parte din politica generală de promovare a drepturilor omului.

Guvernul Statelor Unite a promovat, în mod activ, libertatea religioasă. Ambasada este în contact permanent cu un număr semnificativ de grupuri religioase și organizații neguvernamentale din țară, inclusiv cu membrii cultului islamic și numeroase alte grupuri religioase minoritare, pentru monitorizare și discuții pe tema libertății religioase din România. Ambasadorul și alți reprezentanți ai ambasadei s-au întâlnit, în mod constant, cu lideri religioși și oficiali guvernamentali pe problema cultelor.

În mai multe ocazii, Ambasadorul, Adjunctul Misiunii Diplomatice a SUA și alți oficiali ai Ambasadei Statelor Unite și-au exprimat, în cadrul unor discuții cu oficiali guvernamentali, inclusiv Președintele, Prim-Ministrul și Ministrul Culturii și Cultelor, îngrijorarea față de ritmul lent al procesului de retrocedare a proprietăților bisericesti, în special a bisericilor greco-catolice. Oficialii americani au continuat să susțină în cercurile guvernamentale rezolvarea echitabilă a problemelor de retrocedare a proprietăților, inclusiv a proprietăților religioase și comunale, precum și un tratament nediscriminatoriu pentru toate grupurile religioase. Ambasada și-a exprimat îngrijorarea față de autoritățile guvernamentale și Biserica Ortodoxă în legătură cu continuarea distrugerii bisericilor istorice greco-catolice din Ungheni și Săpânta.

În perioada de referință, reprezentanții ambasadei și alți oficiali guvernamentali americani au discutat cu oficialii români de diferite niveluri despre importanța recunoașterii oficiale complete a existenței Holocaustului în România, a îmbunătățirii educației despre Holocaust în cadrul programei școlare și a implementării recomandărilor Comisiei Wiesel, din anul 2004. Ambasada a sprijinit vizita unor delegații care s-au concentrat pe probleme referitoare la Holocaust, inclusiv membri ai Comisiei Wiesel. Personalul ambasadei și oficialii americani care au vizitat România au discutat în mod repetat despre Holocaustul din România cu membrii naționali și internaționali ai Comisiei Wiesel și le-au sprijinit activitatea. Printre numeroase alte manifestări, oficialii

ambasadei au participat la comemorarea Zilei Nationale a Holocaustului din Romania, in octombrie 2008. Ambasada a sprijinit si activitatile Muzeului Memorial al Holocaustului din Statele Unite si a indemnat autoritatile de la Bucuresti sa aprobe constructia unui memorial al Holocaustului in oras. Ambasada a sponsorizat proiectul "Combaterea discriminarii si promovarea respectului reciproc, intelegerii prin cunoasterea tragediilor secolului XX, Holocaustul si Gulagul; noile educatii in secolul XXI" in vederea elaborarii unui curs de pregatire pentru profesorii de istorie si pentru a determina astfel o crestere a numarului de scolii din tara in care elevii vor intelege mai bine Holocaustul si istoria evreilor. Proiectul s-a desfasurat in perioada 1 septembrie 2007-15 septembrie 2008.